

הלכות סנהדרין חלק ב'

פרק ט' - רוב בדיני נפשות

סנהדרין שראו כולם לחובה - שפתחו כולם בדיני נפשות תחילה ואמרו כולם חייב - פוטרים אותו, עד שיהיו שם מקצת מזכים שיהפכו בזכותו וירבו המחייבים.

סנהדרין קטנה שנחלקו בדיני נפשות, שנים עשר אומרים זכאי ואחד עשר אומרים חייב, הרי זה זכאי, שנים עשר אומרים חייב ואחד עשר אומרים זכאי, או שאמרו אחד עשר זכאי ואחד עשר חייב ואחד אומר איני יודע, ואפילו שנים ועשרים מזכים או מחייבים ואחד אומר איני יודע, יוסיפו שנים, שזה שאמר איני יודע הרי הוא כמי שאינו, לפי שאינו חוזר ומלמד חובה, ונמצאו אחר התוספת עשרים וארבעה חוץ מזה המסתפק. ואף על פי שאין בית דין שקול, במוסיפים עושים ב"ד שקול לכתחילה. שבדיני נפשות מטום על פי אחד לזכות, ועל פי שנים לחובה.

אמרו - אחר שהוסיפו שנים - שנים עשר זכאי ושנים עשר חייב, הרי זה זכאי, ואף על פי שאין כאן הטיה לטובה על פי אחד.

פרק י' - הטיה לזכות בדיני נפשות

מפאת חומרתם שחל דיני נפשות ישנן הגבלות רבות על פסיקת הדין:

- כל דיין חייב לומר את דעתו ולנמקה.
- בשעת הדין, אין לדיין לשנות את דעתו מזכות לחובה.
- פותחים באפשרות הזיכוי.
- פותחים את הדין מן הדין הצעיר והפחות מומחה.
- מצרפים כל אדם המלמד זכות לדין ולמניין הקולות אפילו את הנאשם עצמו.
- ניתן לחזור ולסתור את הדין לזכות גם לאחר לאחר פסק דין, אבל לא לחובה.

פרק י"א - בין דיני ממונות לדיני נפשות

סייגים בדיני נפשות, שאינם בדיני ממונות:

1. צריכים ב"ד של עשרים ושלושה, מה שאין כן דיני ממונות שהם בשלושה.
 2. אין פותחים בדיני נפשות המשא והמתן אלא לזכות ולא לחובה.
 3. מטום על פי אחד לזכות, ועל פי שנים לחובה.
 4. מחזירים את הדין לזכות, ואין מחזירים לחובה.
 5. הכל מלמדים זכות ואין הכל מלמדים חובה.
 6. הדין המלמד חובה מלמד זכות, אבל המלמד זכות אינו יכול לחזור וללמד חובה.
 7. דנים ביום וגומרים ביום; דיני נפשות גומרים בו ביום לזכות, וביום שלאחריו לחובה.
 8. מתחילים מן הצד, היינו מהדיינים הקטנים;
 9. אין הכל כשרים לדון דיני נפשות, אלא דיינים מיוחסים בלבד ולא הזקן והסריס ומי שאין לו בנים, שיש בהם אכזריות.
 10. אף אם לא טען הנידון מה שיש לו לטעון לזכותו, טוענים לו ב"ד;
 11. לא יאמר הדיין דעתו אלא מה שנראה לו ולא מפני שנוטה אחר דעת חברו או הרוב;
 12. אין גומרים את הדין שלא בפני הנאשם.
- חוץ ממנין הדיינים, דיני מלקות ודיני גלות שווים לדיני נפשות.

לב הלימוד

תמצית וביאור של הלימוד, הלכות סנהדרין
מבית הרמב"ם היומי.

פרק י"ב - סדר הדין בנפשות

1. חקירת העדים אם מכירים את הנאשם והאם התרו בו כיאות.
2. מאיימים בית דין על העדים, שלא יעידו עדות שקר.
3. אין מקבלים עדות אומדנא, שאם ראוהו עדים רודף אחר חברו והתרו בו וראו שנכנס אחריו לחורבה ומצאו סייף בידו ודם מטפטף והרוג מפרפר, אף על פי שאומדנא ברורה היא שזה הרגו, אין דנים את הרוצח למיתה על פיה. וכן אין דנים לא מיתה ולא מלקות בהודאת פיו של הנאשם.
4. דנים דרישה וחקירה קפדנית ביותר.
5. פותחים בזכות. אם מצאו לו זכות פטרוהו, ואם לא מצאו לו זכות אוסרים אותו עד למחר.
6. ובו ביום מעינים בדינו ונושאים ונותנים בדבר, וממעטים במאכל ולא שותים יין.
7. אם מצאו לו זכות פוטרים אותו. אם רבו המחייבים ונתחייב, מוציאים אותו להרגו, ואין משהים אותו, אלא יהרג ביומו.

פרק י"ג - סדרי ביצוע גזר דין מוות

לימוד זכות - כל סדר ההוצאה של הנידון מלווה בשומרים, משגיחים, כרוזים וכיוצא בזה, שמטרתם למצות כל בדל אפשרות ללמד זכות על הנידון למיתה, להצילו עד הרגע האחרון.
אם לאחר כל זאת, לא נמצאה לו זכות, העדים הם אלו הממונים על ביצוע גזר הדין.
וידוי - על הנידון להתוודות על מנת לכפר על עוונותיו.
שכרות - משקין את הנידון בחומרים משכרים על מנת למעט בסבלו, הנפשי והפיזי.
צום לדיינים - לאחר ביצוע גזר הדין, הדיינים צמים. זאת, למרות שדנו דין אמת.
נידון שברח, אם נידון למיתה בעוון רצח, מקיימים את דינו על פי עדים המעידים שדנו אותו למיתה בבית דין אחר. אם העוון אחר נידון, צריך שיעידו עליו עדיו הראשונים כדי לפסוק עליו דין מיתה במקום שברח. ואם ברח מחו"ל לארץ ישראל, משום זכותה של ארץ ישראל על פי רוב סותרים דינו לחלוטין.

פרק י"ד - ארבע מיתות בית דין

ארבע מיתות בית דין מהחמורה לפחות חמורה: סקילה, שריפה, הרג, חנק.
מצווה לידון ולבצע את הדין לפי המיתה שנגזרה עליו בתורה. במקרי ספק: מי שחייב שתי מיתות, נהרג בחמורה. ומי שהתערב בחייבים אחרים, נהרגים בקלה.
במצב בו לא ניתן לבצע את גזר הדין בשל התנגדות הנידון, אם מדובר ברצח, כל אדם מורשה להורגו בכל צורה שהיא, בשר נידונים, רק שלוחי בית דין בלבד.
דיני נפשות נוהגין רק בזמן שבית המקדש קיים ונידונים בעזרה - בלשכת הגזית.
לסיכום: מצוות התורה על עונש מוות, מלווה בסייגים רבים המאפשרים כמעט באופן מוחלט שלא לבצע את גזר הדין רק במקרים נדירים. לכן הציפייה מבית הדין לדקדק ולהתיישב רבות בדין זה, על מנת לכוון לדעת תורה.

לב הלימוד

תמצית וביאור של הלימוד, הלכות סנהדרין
מבית הרמב"ם היומי.

פרק ט"ו - כיצד נהרגים

סדר ביצוע גזר דין מוות

א. המתה - לפי הסדר הראוי.

סקילה: הפלה מגובה של כ-4 מטרים. אם לא מת, העדים מטילים אבן כבדה על לבו.

אם לא מת, כל הנוכחים משליכים עליו אבנים, עד שהייתה נשמתו יוצאת.

שרפה: כורכים את צווארו בבד, ומושכים מכאן ומכאן כדי לפתוח את פיו ומשליכים

לתוך פיו עופרת או בדיל רותח.

הרג: מתיזים את ראש הנידון בחרב.

חנק: כורכים את צוואר הנידון בבד קשה העטוף בבד רך, ומושכים משני הצדדים.

ב. תלייה - תליית ההרוג. סמוך לשקיעה ומורידים אותו מיד.

ג. קבורה - קוברים את ההרוג יחד עם כלי ההריגה.

העבירות שבכלל מיתות בית דין

סקילה: עובד עבודה זרה, נערה מקודשת לאיש שזנתה, מחלל שבת, מסית ומדיח לעבודה זרה, המקלל את השם, מקלל אביו או אמו, השוכב/ת עם בהמה, השוכב משכב זכר, השוכב עם אימו, השוכב עם אשת אביו, השוכב עם אשת בנו, בן סורר ומורה, מכשף, בעל אוב או ידעוני.

שרפה: בת כהן שזנתה בעודה מקודשת, השוכב עם אישה ובתה או אשה ונכדתה, כאשר אחת מהן היא אשתו (האשה או הבת והנכדה, בהתאמה), והשוכב עם ביתו או נכדתו.

הרג: אנשי עיר הנידחת, רוצח.

חנק: אשת איש וגבר שנאפו ביחד, מכה אביו או אמו, מי שחטף אדם וסחר בו, זקן ממרא, נביא שקר והמתנבא בשם עבודה זרה.

פרק ט"ז - מלקות

לאחר עונש החמור ביותר, הענישה הבאה בחומרתה: מכות רצועה.

גם עונש זה מבוסס על עדים והתראה.

תנאי עונש מלקות:

א. העובר יעבור בזדון

ב. עדות

ג. התראה קודם שיעבור ובסמוך לעבירה.

ד. קבלת ההתראה על ידי העבריין - שיאמר: "על מנת כן אני עושה"

ה. בית דין מוסמך יחייב את עובר העבירה.

סדר המלקות

א. כפיתה על עמוד.

ב. קריעה או פרימה של בגדיו עד לגילוי הלב

ג. הכאה: הלוקה מוטא - מתכופף.

מלקין ביד אחת בכל כוחו על פי קריאת הדיין

לב הלימוד

תמצית וביאור של הלימוד, הלכות סנהדרין מבית הרמב"ם היומי.

שליש על החזה מלפניו ושני שלישים על כל אחת מהכתפיים מאחוריו
הדיין קורא סדר תוכחה
ד. סיום: אין להוסיף על המלקות שאמדו בית דין והמוסיף עובר בלאו ואם מת הלוקה, המכה גולה.

פרק י"ז - מניין המלקות

אומד

המספר המקסימלי של המלקות על לאו אחד: 39, אפילו אם הנידון יכול לסבול יותר.
תחילה אומדים אם יכול לקבל את מלא המלקויות. אם לאו, מלקים אותו פחות, בהתאם למצב בריאותו.
האומדן נעשה בכפולות של שלוש ומעוגל כלפי מטה. כגון: אם אמדוהו לשבע עשרה מלקויות, אין מלקים אותו אלא חמש עשרה בלבד, ולא שמונה עשרה.

תקלות

כל תקלה או חשש בריאותי המתעורר במהלך המלקות מבטל לחלוטין את המשך ביצוע הענישה.

מעמד

מעמד הלוקה אחר המלקות - חוזר לכשרותו ולמעמדו אפילו היה כהן גדול. ואף נפטר מכרת.
אמנם אם היה אב בית דין, מחד אינו חוזר למעמדו ומאידיך אינו יורד בדרגה.

פרק י"ח - עבירות המחייבו מלקות

בכללות: לוקים על כל עשיית לאו.

בפירוט, ישנן שלושה סוגים של חייבי מלקות:

- לאו שחייבים עליו כרת, כגון: האוכל חמץ בפסח.
- לאו שחייבים עליו מיתה בידי שמים, כגון: האוכל טבל.
- לאו שיש בו מעשה, כגון: האוכל בשר בחלב.

חריגים: לא לוקים על לאו כאשר:

- אין בו מעשה: כגון השהיית הקרבן עד לאיסור נותר.
- ניתן לתשלומין: כגון גזל.
- ניתק לעשה: שניתן לתקנו בעשה, כגון לא תקח האם על הבנים - שלח תשלח.
- לאו שבכללות: (1) מספר לאוים שונים הכלולים באזהרה אחת, כגון לא תאכלו על הדם, המזהיר לדיינים שלא לאכול ביום גזר דין מוות ומזהיר גם כן על אכילת בהמה מפרפרת. (2) פרטים שונים הכלולים באזהרה אחת המשותפת לכולם, כגון: איסורים שונים באופן התקנת קרבן פסח.
- מי ששנה בלאו שחייבים עליו כרת - אינו לוקה שוב, אלא ממיתין אותו בגרמא.
- איסורים המסורים לדין הציבור - שהקנאים היו פוגעים בעובר. כגון: בועל גויה.